

İbrahim Aşlamacı. 21. Yüzyıl Becerileri ve Din Eğitimi-Eleştirel Bir Yaklaşım (İstanbul: Dem Yayınları, 2023), 288 s.

Ibrahim Aşlamacı. 21st Century Skills and Religious Education-A Critical Approach (İstanbul: Dem Yayınları, 2023), 288 p.

Habibe YILDIZ ¹ 0009-0001-9109-5687

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Din Eğitimi, 22280880@stu.omu.edu.tr .

Özet: Çalışmada, içinde bulunduğumuz 21. yüzyılın beraberinde getirdiği değişim ve gelişmelere yer verilmiştir. Çağın gerekleri göz önünde bulundurularak, biz insanların çağa ayak uydurabilmesi için kazanması gereken becerilerden bahsedilmiştir. Bu beceriler eğitim ve din eğitimi başlığı altında değerlendirilmiştir. Kurum ve kuruluşların yaptıkları çalışmaların ve hazırladıkları raporların somut halde sunulması sonucunda ortaya çıkan yeni uygulamaların, eyleme geçirilmesi için gerekli mercilerin harekete geçmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Yapılan uygulamalar ve çalışmalar olumlu ve olumsuz yönleri ile değerlendirilip bütüncül bir şekilde okuyucuya sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: 21. Yüzyıl, 21. Yüzyıl Becerileri, Eğitim, Din Eğitimi

Abstract: The study includes the changes and developments brought about by the 21st century. Considering the requirements of the age, the skills that we humans need to acquire in order to keep up with the age are mentioned. These skills were evaluated under the title of education and religious education. It was emphasized that the necessary authorities should take action to put into action the new practices that emerged as a result of the concrete presentation of the studies carried out by institutions and organizations and the reports they prepared. The applications and studies carried out are evaluated with their positive and negative aspects and presented to the reader in a holistic manner.

Keywords: 21st Century, 21st Century Skills, Education, Religious Education

1981 Malatya, Darende doğumlu olan İbrahim Aşlamacı, 2008 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalında “Çoğulculuk ve Din Eğitimi” adlı çalışması ile yüksek lisans, 2013 yılında “Pakistan Medreselerine Model Olarak İmam Hatip Liseleri” adlı çalışması ile doktora öğrenimini tamamlamıştır. Prof. Dr. İbrahim Aşlamacı, İnönü Üniversitesinde çalışmalarına devam etmektedir.

İbrahim Aşlamacı tarafından kaleme alınan “21. Yüzyıl Becerileri ve Din Eğitimi-Eleştirel Bir Yaklaşım” adlı eser; Aralık-2023 tarihinde ilk basımı Dem Yayınları tarafından yapılarak okuyucuya sunulmuştur.¹

Tanıtımı yapılan eserde, 21. yüzyılda toplumsal alandan, eğitime; eğitimden dini yaşantıya kadar birçok alanda hızlı değişimlerin yaşanıldığına değinilmiştir. Bu değişime ayak uydurmanın ise zaman zaman güç hale geldiği belirtilmiştir. Bundan dolayı küçük bir köy haline gelen dünyada, ülkelerin çabaları ve araştırmaları çerçevesinde ortak bir paydada buluşmaya dönük çabalar dikkat çekmiştir. Yazar bu çabaları din ve eğitim perspektifinde 21. yüzyıl becerilerini eleştirel bir bakış açısı ile incelemiştir.

Toplamda 288 sayfa olan kitap, önsöz, on ana başlık, sonuç ve kaynakça bölümlerinden oluşmaktadır. Önsözde 21. yüzyılın özellikleri, bu yüzyıla ayak uydurabilmek için çalışmalar yapan

¹ ISBN: 978-605-72730-9-3

küresel şirket, kurum ve farklı oluşumlara yer verilmiştir. Çağın talepleri ve gelecek öngörülerini üzerine temellendirilmeye çalışılan eğitim anlayışına atfı yapılmıştır.

Giriş kısmına (s. 11-26) Richard Riley’in “Şu anda öğrencileri, henüz var olmayan işlere hazırlıyoruz. Henüz icat edilmemiş teknolojileri kullanarak, henüz sorun olduğunu bile bilmediğimiz sorunları çözmeleri için.” sözü ile başlaması, kitabın genel hatlarını çizmesi açısından önemlidir. Zira 21. yüzyılda yaşanan değişimler artık küresel çapta olduğu için belli bir sınır ve alan bulunmamaktadır. Bundan dolayı dünyanın artık küçük bir köy haline geldiği belirtilmiştir. Küresel düzeyde gerçekleşen değişimler hızlıca tüm dünyada etkili olmaya başlamıştır. Örneğin, bilgiler daha ulaşılabilir hale gelmiş, ekonomik ve kültürel değerler küresel bir nitelik kazanmış, toplumsal yaşamda farklılaşmalar meydana gelmiş; güvenlik zafiyeti ve belirsizlikler ortaya çıkmıştır. Bu durumun müsebbibi ise teknolojidir. Kitapta belirtilen bu kapsam dahilinde teknolojinin de etkisiyle yaşanan büyük değişimlerin toplum, endüstri, eğitim, din ve din eğitimi açısından çeşitli sorular üzerinden ana hatları ile aktarılmıştır.

Kitabın ilk bölümü (s. 27-40) “Eğitimin Amacı: Tarihsel Roller ve Hedefler” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde ilk çağdan başlayarak günümüze kadar eğitimin tarihsel süreç içinde insanlar için ne ifade ettiği ve yaşanan ekonomik, sosyal ve dini değişimler çerçevesinde eğitimde meydana gelen değişimlere yer verilmiştir.

Kitabın “Yeni Yüzyılın Yeni İhtiyaçları: 21. Yüzyılda Değişime Yön Veren Unsurlar ve Eğitime Yansımaları” başlıklı ikinci bölümü (s. 41-86) beş alt başlığa ayrılmıştır. “Küreselleşme” alt başlığında çeşitli açılardan küreselleşme kavramının tanımı yapıldıktan sonra küreselleşmenin sebeplerine ardından küreselleşme sürecinin; ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve eğitim alanlarında nasıl bir değişimi beraberinde getirdiğinin izahına yer verilmiştir. “Postmodern Paradigma” adlı ikinci alt başlıkta postmodern paradigmanın doğuşu ve bu kavramın hangi anlamlara geldiği izah edilmiştir. Yazar bu başlık altında postmodernizmin insan hayatı üzerindeki etkilerini açıklamıştır. Postmodernizmin eğitim düşüncesini etkilediği ve postmodern eğitimin amacının ne olduğu, nasıl organize edilmesi gerektiği gibi sorulara cevap aramıştır. Modern eğitim ile postmodern eğitim arasındaki farklılıkları daha anlaşılır kılmak için çeşitli tablolar kullanarak aktarmıştır. Kitabın üçüncü alt başlığı “Bilgi ve İletişim Teknolojileri” bölümünde 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişim açıklanmıştır. Teknolojinin sosyolojik açıdan etkilerine değinildikten sonra eğitim üzerindeki tesirlerine yer verilmiştir. İkinci bölümün dördüncü alt başlığı “Endüstri 4.0” kısmında ilk olarak endüstri 1.0 döneminden başlayarak endüstri 4.0 devrine kadar kısa bir izaha yer verilmiştir. Endüstri devirlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için Trilling ve Fadel’in “Üç Kuşak Geçiş”i” uyarlamasına yer verilmesinin ardından, eğitim sürecindeki değişimlere dikkat çekilmiştir. Son alt başlık olan “Toplum 5.0” da bir önceki bölümde olduğu gibi Toplum 1.0 döneminden başlayarak Toplum 5.0 dönemi de dahil kısa izahlara yer verildikten sonra, Toplum 5.0 dönemi ile insanları günümüzden farklı olarak nelerin beklediği konusunda öngörülerde bulunulmuştur.

Kitabın üçüncü bölümünü “Eğitimde Yeni Bir Yön Arayışı: 21. Yüzyıl Becerileri” (s. 87-140) başlığı oluşturmaktadır. Bu bölüm dört alt başlıktan oluşmaktadır. “Anlam ve Kullanımı” adlı ilk alt başlıkta 21. yüzyıl becerileri hem terim anlamı olarak hem de işlevsel olarak geniş bir şekilde ele alınmıştır. İkinci alt başlık olan “Ortaya Çıkışı ve Gelişimi” bölümünde 21. yüzyıl becerileri ifadesinin tarihsel olarak ortaya çıktığı döneme yer verildikten sonra ekonomik ve siyasal olayların eğitim üzerindeki değişimleri nasıl etkilediği somut örnekleri ile gözler önüne serilmiştir. 21. yüzyıl becerilerini gündeme taşıyan kurum ve kuruluşlara yer verilip ihtiyaç ve amaçlara değinilmiştir. “21. Yüzyıl Beceri Çerçevesi” adlı üçüncü alt başlıkta UNESCO, OECD, AB, Dünya Ekonomik Forumu, ATC21s, Asya Toplum Merkezi, ISTE, P21; kurumlarının 21. yüzyıl becerileri çerçevesinde yapmış oldukları araştırmalar sonucunda hazırladıkları raporlar ve koydukları hedefler hakkında bilgi verilmiştir. Yazar, üçüncü bölümün son alt başlığı olan “Eleştirisi” bölümünde 21. yüzyıl becerileri

çerçevesinde ortaya konulan becerilerin, daha önceden insanlara kazandırılmaya çalışılan beceriler değil; 21. yüzyılın gerektirdiği yeni becerilerin tespit edilerek, geliştirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Buna ek olarak hedeflenen becerilerin eğitimi, endüstrinin istekleri doğrultusunda küresel bir para birimi olarak gördüğü ve bireyleri sadece iş dünyasına hazırlamaya çalıştığı belirtilmiştir.

Kitabın dördüncü bölümü olan “21. Yüzyıl Becerileri Öğretiminin Temel Bileşenleri” (s.141-172) beş alt başlıktan oluşmuştur. Bölümün ilk alt başlığı olan “21. Yüzyıl Öğreneni” kısmında bu dönemde öğrenen profilinin özelliklerine, öğrenende meydana gelen değişimlere ve yaşanan değişimin hangi ihtiyaçları doğurduğuna değinilmiştir. “21. Yüzyıl Öğreteni” adlı ikinci alt başlıkta, 20. yüzyıldan sonra öğretmenin rolünün değişimi ve öğretmenin yeni yüzyılda hangi özelliklere sahip olması gerektiği vurgulanmıştır. Dördüncü bölümün üçüncü alt başlığı olan “21. Yüzyıl Eğitim Programı”nda UNESCO ve OECD başta olmak üzere uluslararası oluşumların yeni yüzyılın gerektirdiği becerileri göz önünde bulundurarak, yaptıkları eğitim programı ve müfredat çalışmalarına yer verilmiş ve ardından gerekli açıklamalar yapılmıştır. “21. Yüzyıl Öğrenme Deneyimi” adlı dördüncü alt başlıkta ilk olarak öğrenme deneyimi ile neyin kastedildiği açıklanmıştır. Ardından içinde bulunulan çağda gelişen teknolojik gelişmeler ışığında öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurularak öğrenme deneyimlerine yer verilmiştir. Bölümün son alt başlığı olan, “21. Yüzyıl Öğrenme Ortamı” kısmında öğrenme ortamının karmaşıklığına ve kazandırılmak istenilen beceriler için gerekli öğrenme ortamının oluşturulmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır. 20 ve 21. yüzyıl öğrenme ortamları tablo şeklinde fiziksel çevre, duygusal çevre ve akademik çevre olmak üzere üç kategoride geniş bir şekilde izah edilmiştir.

Kitabın beşinci bölümünü “21. Yüzyıl Becerilerinin Türk Eğitim Sistemine Yansımaları” (s. 173-182) oluşturmaktadır. 2000’li yıllardan itibaren davranışçı eğitim anlayışından yapılandırmacı eğitim anlayışına geçilmesi sonucunda eğitimde yapılan yeniliklere yer verilmiştir. 21. yüzyılın gereksinimlerine göre düzenlenen ve iyileştirilmeye çalışılan Türk eğitim sisteminde, MEB ve YÖK başta olmak üzere AB, UNICEF, TÜSIAD gibi teşkilatların katkılarıyla düzenlemeye gidildiği vurgulanmıştır. Yazar, hazırlanan eğitim programlarının, projelerin, raporların ve düzenlenen konferansların ortak amacının ise değişen ve gelişen dünya karşısında 21. yüzyılın gerektirdiği becerileri kazanan insan yetiştirmek olduğunu belirtmiştir.

Kitabın altıncı bölümü “21. Yüzyılda Dini Yeniden Düşünmek” (s.183-196) dinin bireysel ve toplumsal hayat üzerindeki öneminden bahsedildikten sonra modern öncesi ve sonrası dönemde dinin ne anlam ifade ettiği ve hangi konumda yer aldığı belirtilmiştir. Yakın gelecekte dinin varlığı ve etkisi hakkında düşüncelere yer verilmiştir. ABD başta olmak üzere birçok milletin Gazze ve Filistin’de yaşanan insanlık dışı soykırım karşısında halkın direnişi, imanı ve manevi gücüne hayran kalınarak Kur’an’ın merak edilmesi sonucunda okunmaya başlanması buna ek olarak 11 Eylül saldırısının küresel çapta etkili olması dinin etkisini yadsınamaz kılmıştır. Bu somut örnekler çerçevesinde dinin sadece özel ve bireysel olarak değerlendirilmemesi gerektiği aynı zamanda sosyal ve siyasi hayat da başta olmak üzere birçok alandaki varlığı hatırlatılmıştır.

Kitabın yedinci bölümünü “21. Yüzyılda Eğitimde Dine Yer Açmak” adlı bölüm (s.197-208) oluşturmaktadır. Bu bölümde dinin müfredatta yer alabilme mücadelesine ve 1990’lardan sonra müfredatta din eğitime yer verilmesinin sebeplerine değinilmiştir. Din eğitime mesafeli olan ABD ve Fransa’nın çeşitli olaylar ve yanlış anlaşılmalarda sonucunda dinin okullarda eğitim olarak verilmesine karar verdiği belirtilmiştir. Uluslararası düzeyde birçok kurum ve kuruluş tarafından çalışmalar yapılarak hazırlanan raporlar sonucunda din eğitiminin önemine dikkat çekilmiştir. Yazar, Türkiye başta olmak üzere küreselleşen dünyada çoğulcu bir toplumun oluşması; din eğitiminin sadece bir dinin veya mezhebin savunuculuğunu yapan ve belli kaideleri öğreten değil aynı zamanda çoğulcu yapıya hitap

eden tarafsız, eleştirel içerikleri barındıracak şekilde tekrardan revize edilmesi gerektiğini vurgulanmıştır.

Kitabın sekizinci bölümü “21. Yüzyılda Din Eğitimi Neyi Vadedebilir” (s.209-238) altı alt başlıktan oluşmaktadır. İlk alt başlık “Din Okuryazarlığı Kazandırma”dır. Okuryazarlık hakkında kısa bir açıklama yapıldıktan sonra din okuryazarlığı hakkında Jackson ve Wright’ın görüşlerine yer verilmiştir. Dini çeşitliliğin artmasıyla sosyal ve toplumsal anlamda din okuryazarlığının, insanların güven, hoşgörü, saygı çerçevesinde; farklı dinlere mensup kişileri ötekileştirmeden, önyargısız bir biçimde yaşamalarını sağlayacak en önemli araç olduğunun altı çizilmiştir. İkinci alt başlık olan “Ahlak Okuryazarlığı Kazandırma” bölümünde din ve ahlak arasındaki ilişkiye değinildikten sonra gelişen teknoloji ile ahlak okuryazarlığının gerektirdiği özellikler, insan yaşamındaki önemi, nasıl kullanılması gerektiği, hedefleri ve insanın kişisel ve sosyal gelişimindeki faydalarına değinilmiştir. Bölümün üçüncü alt başlığı “Sosyal Bütünleşmeye/Bir Arada Yaşama Becerisine Katkı Sunma” başlığında farklı din ve mezheplerin bir arada yaşadığı dünyada dinin barışı, bütünlüğü, birlik içerisinde yaşarken huzuru sağlamada önemli bir etken olduğunu fakat bu yapıcı özellikleri hayatta uygulayabilmek için dinin toplumsal mesajlarının tüm bireylere doğru bir şekilde aktarılması ve öğretilmesi gerektiği vurgulanmıştır. “Anlam Arayışına Katkı Sunma” adlı dördüncü alt başlıkta insanın akıl sahibi olması sonucunda anlam arayışına girmesi veya hayatı anlamlandırmak istemesinin olağan bir durum olduğuna dikkat çekerken anlam arayışının her kişi için özel olduğu vurgulanmıştır. Bölümün beşinci alt başlığı “Kimlik İnşasına Katkı Sunma” kısmında dinin kimlik oluşumundaki rolünden bahsedilmiştir. Günümüz dünyasında yaşanan kimlik bunalımlarının aşılmasında din eğitiminin katkılarına ve önemine vurgu yapılmıştır. Bölümün son alt başlığı “Sürdürülebilirliğe Katkı Sağlama” bölümünde ise sürdürülebilirliğin tanımı yapıldıktan sonra sürdürülebilirlik çeşitlerine yer verilmiştir. Dinin, geleneklerin sürdürülebilirlik için motivasyon kaynağı olduğu, sosyal değerleri güçlendirdiği, dinin ahlaki ilkelerinin, sürdürülebilirliğin koruyucularından biri olduğu belirtilmiştir. Din eğitiminin bu konuda doğa ile toplumun uyum içerisinde hareket edebileceği bir yaşam alanı sağladığının altı çizilmiştir.

Kitabın dokuzuncu bölümünü “Beceri Temelli Din Öğretimi: İmkân ve Sınırlılıklar” (s. 239-250) oluşturmaktadır. Bu bölümde beceri temelli yaklaşımla ilgili gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra beceri temelli yaklaşımın din eğitimindeki konumu hakkında bilgi verilmiştir. Beceri temelli bir din eğitimi yaklaşımının özellikleri ve değişen dünya şartlarında din eğitimi nasıl daha dinamik hale getirebileceği üzerine durulmuştur. Öğrencilerin yaşamındaki faydalarına değinilirken sınırlılıkları da ihmal edilmemiştir. Din eğitimi beceri ve yetkinliklerinde işlevselliğe daha çok önem verildiğinden içselleştirme eylemi göz ardı edilerek dini değerlerin zarar gördüğü belirtilmiştir. Hazırlanacak olan beceri temelli din öğretiminin uygulama aşamasındaki zorluğuna da vurgu yapılmıştır.

Kitabın son bölümü olan “Beceri Temelli Din Öğretiminde Bazı Yeterlilik Modelleri” (s.251-256) bölümünde 2000 yılından itibaren din öğretiminde benimsenen girdi odaklı yaklaşımın yerini çıktı odaklı yaklaşımın aldığı belirtilmiştir. Yazar, Avrupa ülkeleri olan Almanya, Avusturya ve Belçika özelinde dini yeterlilik modelinin amacına yer verdikten sonra bu ülkelerin İslam din dersi için yeterlilik modeli hazırlamış olduğunun altını çizmiştir. Stefan Altmeyer’in “Dinlerarası Öğrenmeye İlişkin İki Boyutlu Bir Yeterlilik Modeli”ne kısaca değinerek bölümü sonlandırmıştır.

“Sonuç” bölümünde yazar, kitabında yer vermiş olduğu on başlığı kısaca özetleyip 21. yüzyıl becerilerinin çıktı temelli bir yaklaşımı temsil etmesinin sebeplerini bütüncül olarak siyasi, sosyal, toplumsal olarak daha anlaşılır bir hale getirmiştir. 21. yüzyıl beceriler çerçevesinde eğitim, din ve din eğitimi konularında ortaya konulan düşünceleri, artıları ve eksileri ile değerlendirip; kendi düşüncelerini aktararak kitabı sonlandırmıştır.

“Kaynakça” kısmında yazar bu kitabı oluştururken istifade ettiği din, eğitim, sosyoloji, tarih,

felsefe, psikoloji, bilim ve teknoloji alanları başta olmak üzere 126 Türkçe, 155 yabancı kaynak kullanarak toplam 281 kaynağa yer vermiştir.

Netice olarak bu çalışma değişen ve gelişen dünya ile din ve eğitim başta olmak üzere birçok alanda değişimin kaçınılmaz olduğunu vurgulamıştır. İbrahim Aşlamacı'nın kaleme almış olduğu bu eser, akademik anlamda alanına katkı sağlayacaktır. Kitabın kapak tasarımı içerik ile uyumlu olup okuyucuların da dikkatini çekecek niteliktedir. Geniş kaynakça içeriği kitabın güvenilirliğini arttırmakta ve bu alanda kendini geliştirmek isteyenlere yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Kitabın alt başlıklara ayrılarak okuyucuya sunulması, gerekli tablolar ile zenginleştirilmesi, genelden özele bir anlatılış tercih edilmesi yoğun içeriğe sahip olan bu kitabı daha anlaşılır hale getirmiştir. Fakat 10 ana bölümden oluşması ve içeriğin yoğunluğu yer yer kitabın anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Bu eseri sadece eğitim veya din eğitimi alanında değerlendirmek yanlış olacaktır. Zira araştırmada eğitim ve din eğitimi alanı dışında başta sosyoloji ve tarih olmak üzere birçok alandan faydalanılmıştır. Akademik okuma dışında okunması okuyucuyu biraz zorlayacaktır. Zaman zaman teorik bilgiler anlaşılabilirliği zorlaştıracığından okuyucunun sıkılmasına sebebiyet verebilir bundan dolayı bu kitabı okumak ve istifade edebilmek için sosyoloji ve eğitim gibi alanlarda bir alt yapının olması gerekmektedir. Bölüm başlıkları kendi içinde değerlendirildiğinde gayet açıklayıcı ve sistematiktir. Fakat din eğitimi açısından değerlendirildiğinde ise tarihsel süreç ve konunun daha iyi anlaşılması için yapılan uzun izahlar eleştirel düşüncenin ikinci plana atılmasına sebebiyet vermiştir.

Değerlendirme: Bu makalenin ön incelemesi iki iç hakem içerik incelemesi ise iki dış hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeliyle incelendi. Benzerlik taraması yapılarak intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Bildirim: ilahiyatdergi@sinop.edu.tr | <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sinopid/policy>

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler.

Review: Single anonymized- Two Internal and Double anonymized- Two External Double-blind Peer review. It was confirmed that it did not contain plagiarism by similarity scanning.

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while conducting and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Complaints: ilahiyatdergi@sinop.edu.tr | <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sinopid/policy>

Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding to support this research.

Copyright: Authors publishing with the journal retain the copyright.

Kaynakça

Aşlamacı, İbrahim. 21. Yüzyıl Becerileri ve Din Eğitimi-Eleştirel Bir Yaklaşım. İstanbul: DEM Yayınları, 2023.